

Redacția: Administrația și
Tipografia:
BRAȘOV, piața mare Nr. 22
„și zi nefericite nu e”
primă. Manuscrisurile se
trimitează:
București: la administrația:
Brașov, p. a. mare Nr. 22
Inserate unui termen în Viena
sădă și în administrația de Volks-
No. 22, Viena: Schalk, Alois
Herni M. Duker, A. Oppel, J. Don-
berger în Brașov: A. Y. Gold-
berger An on Meas Eckstein Brașov
in Frankfurt: G. L. Dawid; in Ham-
burg: A. Slaner.
Prețul înscrierilor: o serie
garmonă pe o săptămână 8 cr.
și 90 cr. Hmbru pentru o pu-
blicare. Publicații mai dese
după tarifa și învoiașă.
Reclame pe pagina III a o
serie 10 cr. v. a. sau 40 ani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LIII.

Nr. 128.

Brașov, Vineri 8 (20) Iunie

1890.

„Măscote” este în să-care și.
Abonamente pentru Anul III: (12)
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
PENTRU ROMÂNIA și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamente pentru Brașov:
la administrația, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. On dusul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inscrierile sunt a se plăti
înainte.

Brașov, 7 Iunie st. v.

Din incidentul discuției in-
focate, ce s'a încins în represen-
tanța comitatului Sătmare asupra
întrebării, că ore se rămân și în
viitor orașul Careii-mari reșe-
dința comitatului, ori că acesta se
se strămte în orașul Sătmare,
primăram o corespondență, ce am
publicat'o alaltăeri, care între al-
tele atinge o destinație vitală pentru
România din acel comitat și în
special pentru România din Săt-
mar.

Lăsându la o parte destinația
viitoare reședințe, care se va re-
solva la Peșta, voim să ne ocu-
păm adă de marea primejdie, în
care se află România din Sătmare,
în ceea ce privește limba și na-
ționalitatea lor.

În corespondența amintită se
produce în favoarea orașului Săt-
mar între altele și faptul, că
acest oraș plătește din cassa
comunală pe preotul român, pe
cantorul învățător și alți 3 în-
vățători și că le dă cuartir și
lemn de foc etc.

Drept că medalia acesta are
partea sa reversă și prea tristă—
esclamă însuși corespondentul—
căci în școala română populară din
oraș limba de propunere este cea
maghiară... și totu unguerece se
vorbeste de mult și în adunările
bisericești...

Asemeni ajutoare primesc preo-
ții și dascăli noștri dela comunele
politice în mai multe părți ale
Ardealului, der pentru aceea nu
ne e cunoscut, ca comunele se fi
impus în schimb limba lor șco-
lei și bisericei române.

E invederat, că comunele
după lege nici n'au dreptul a
pretinde așa ceva și decă totuși
s'a putut întâmpla acesta în Săt-
mar, credem, că vina principală
o pōrtă chiar comuna română bi-
sericească din acel oraș, cum dīce
corespondentul.

Dēr ore e destul cu consta-

țarea acesta tristă? Nu trebuie să
se ia mēsuri pentru ca în viitor
sē se îndrepteze lucrul?

„Numai în biserică, dīce co-
respondentul avem mângăierea
de a auzi limba românească.”

Noi însă suntem informați din
parte destul de competentă, că
acum și în biserică începe a fi
amenințată limba română.

Nu de mult am reproducu
o corespondență publicată în „Fōia
bisericească și școlastică” din Blașiu,
în care se arată cu vii color per-
riculul, ce amenință adă și limba
română rituală în protopopiatul
gr. cat. al Sătmarelui. „In bi-
serici la serviciile divine”, ne spune
numita fōia „se audă cântări în
limba străină, ba în două sau trei
comune bisericicești astăzi încar-
carea de a se folosi de limbă ri-
tulă întâmpină cele mai grele pe-
decī, la cari conferese în summo
gradu protopopul districtual.”

În fața acestei împrejurări du-
rerose, când și în biserică limba
românească e amenințată, nu ne
mai putem mângăia cu ceea ce
dīce corespondentul nostru, că
„în ceea ce privește limba ro-
mână și anumite forme ale vie-
ței noastre naționale, unele părți
din comitatul Sătmareului fōrte cu
greu vor pute imita ținuturile ro-
mâne mai fericite situate, pentru
că marginile pănurei sunt totu-
deuna mai slabe, er Sătmărenii
sunt la marginea României.”

A adopta părerea acesta ar în-
semna a renunța la viitoră luptă
energică pentru deplina restabilire
a drepturilor limbei române în sinul
Românilor din Sătmare, ar însemna
a părăsi a priori un post espus
al românismului, ceea ce în nici
un cas nu ne pōte fi permis.

Tocmai pentru-că România
Sătmăreni sunt la marginea Ro-
mâniei, autoritățile noastre su-
perioare bisericicești și școlare tre-
buie să încordeze toate puterile
spre a le conserva limba în școlă

și biserică și a fortifica astfel
acesta graniță a noastră etnografică.

O grea răspundere au cei ce
stau în frunte în fața națiunii și
a biserice, căci ceea ce se pōte
direge încă astăzi, pe lângă o în-
țeleptă și energică lucrare, mâne,
pōimâne pōte fi prea târziu și se
pōte întâmpla — de ceea ce Dum-
neșeu se ne ferescă — că un
viitor raportor din Sătmare se
nu ne mai pōtă mângăia nici cu
aceea, că în biserică română de
acolo se aude limba românească.

Toți omenii înțelepți pun stră-
jile cele mai bune și mai harnice
la punctele cele mai espuse. E
timpul suprem ca ordinariatul
din Oradea mare să se trezescă
odată din letargia sa și să trimetă
tocmai în Sătmare preoți și înv-
țători harnici și cu sentimente ro-
mânești curate.

Conferința politică a Sașilor.

(Raport special al „Gaz. Trans.”)

Sibiu, 17 Iunie 1890.

Stimate D-le Redactor! Urmându
cu plăcere invitației primite de a Vē ra-
porta despre decursul „Sachsentag“-ului
ținut aci astăzi de către concetățenii
noștri Sași din Transilvania, permit
din capul locului, că pentru publicul cel
mare conchiămarea acestei conferințe
politice a Sașilor a avut efectul unei
surprinderi.

La vedere, până acum nu s'a schim-
batu nimic în modul de guvernare și ad-
ministrație discreționară și de „mând
liberă”, ce au fost la ordinea țălei sub
guvernarea „știrimătorului de naționalități”
Coloman Tisza, ba din unele mēsuri
luate din partea cabinetului actual
al contelui Szapary, se pōte conchi-
de, că spiritul șovinistic s'a mai înăpșrit
cu câte-va grade și că n'are de cuget
a se imblândi nici de aci înainte.

Conferința Sașilor deci în putea
se aibă de scop o modificare esențială
a politicei lor de până acuma destul
de șovăitoare și din casă în casă, pentru-

că nici sistemul și nici politica ministe-
rială nu s'au schimbatu întru nimic.

Asemenea nu sunt iminente nici
alegeri dietale pentru o nouă perioadă
legislativă, — deorece în împrejurări nor-
male actuala dietă unguerecă mai are
incă doi ani de funcționare, — prin
ceea ce s'ar fi putut motiva, în mod
serios, necesitatea imperativă a con-
chiămării unei conferințe politice toc-
mai acuma.

Trebuie deci, că în cercurile condu-
cătoare ale concetățenilor noștri sași se
fi străbătut, pe cale directă sau indi-
rectă, astfel de informații momen-
tuoase și decizitoare, încatu să-i determi-
ne a convoca pe țăia de astăzi o confe-
rență de cetățeni sași din toate părțile
țării, nu ca reprezentanți aleși după cer-
curi cu mandat precizat, ci ca repre-
sentanți benevolți și voluntari ai popo-
rului sășesc, fără deosebire de vederi,
sau partid politic și prin urmare și
fără nici un angajamentu fixat prea-
labil.

Lozinca dată era: a se modifica pro-
gramul politic cel vechiu dela Me-
diaș, pe care raportorul conferinței de
adă Dr. K. Wolf, fostul redactor șef al
țiarului „Siebenbürgisch deutsches Tageblatt”
și actual directoru executiv al cassei
de economii (Sparcasse) sășesc de aci,
l'a numit cu totă francheța un „pro-
gram particular” așa, ca se pōtă fi po-
sibilă împăcarea și contopirea celor
două partide, ce au existat până acuma
între sași, adecă partidul așa numit
al „poporului, adecă naționalu, și cel
selbaticu, ai căru deputați își rezervaseră
dreptul de a ține cu ori care din par-
titele existente astăzi în dieta ungu-
erecă, fiă acela cel guvernamental, sau
unul din cele opoziționale, și a căuta
mijlocele cele mai potrivite pentru con-
solidarea elementului sășesc în patriă,
pentru ca prin economiă, industriă și
cultură să se recâștige importanța ce
a avut'o ca factor politic în țera
acesta, și în special pentru regatul
ungar.

Întu cât li-au succedă acesta prin
lucrarea lor de astăzi și încatu le va
succeda de aci înainte le va arăta lor

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Despre risu și despre plānsu.

(Urmare.)

Biblia cunoșce și simțulu, care pro-
duce deodată risu și plānsu (Sent. lui
Solom. XIV, 13) și scie și de un plānsu
de bucuriă.

Mișcarea mușchilor și schimbările
în espresiunea feței, după cum a obser-
vat și Leonardo da Vinci, se asemănă
la risu și la plānsu așa de mult, încatu
trecerea dela unul la altul e fōrte
ușoră. Când ride omul tare adese-ori
ii curg lacrimile, și Darwin dīce: „e
apropă cu neputință, de a afla și a do-
vedi vr'o deosebire între fața udată de
lacrimi a unei persoane după un risu
tare și după un plānsu amar.” Acestă
granică trecere dela risu la plānsu, se
întemă mai ales la copii.

Causa acestei conexiuni este, că se
stringu tare mușchii ochilor, ceea ce și
la o tuse mai mare, ba câte-odată și la
căscat, produce lacrimi și acesta este,
cum accentuează Darwin, comună tutu-
roru rasselor de omeni. „Nu sânge-

răm, decă ne împungeți? Nu ridem,
decă ne gādăliți?” dīcea și Shylock.

Afară de acestă conexiune fizică,
mai este și o legătură psihică între risu
și plānsu. De multe-ori ajungem în
poziția, că nu scim ce să facem, să
plāngem ori să ridem. Decă autorul
„Odysseei” face pe Telemao și pe Pe-
nelope să plāngă când se revădă cu
Odysseus, pe când ar fi trebuit să se
bucure, elu dovedesce, că cunoșce mult
mai bine inima omului, decât Catullus,
care crede, că lacrimile unei mirese
s'au vērșat numai spre a amăgi pe pā-
rinți.

Decă miresele și mumele lor plāngu
la cununii, cauza este durerea pentru des-
părțirea de casa părintescă, deși câte-
odată se pōte întâmpla, că se varsă la-
crime și fără sentimentu, numai așa, pen-
tru-că cere buna cuviință. De altă parte
nu toate lacrimile, cari se varsă la mōrtea
unui dușman, sunt false, și poetul Lu-
cand îi face pōte nedreptate lui Cesare,
decă dīce, că a vērșat cu inimă veselă
lacrimi prefăcute, când i-s'a adus capul
lui Pompejus ce mortu.

O armă puternică și neînvingibilă
sunt pentru femei lacrimile și unii vor
se susțina, că fiă-care femeie posedă un
fel de mecanismu, care îi face cu puțință
a vērșa în ori-ce timp la comandă evan-
titatea recerută de lacrimi. Inventatōrea
acestui mecanismu se dīce a fi fost Da-
lila, care prin plānsete neîntrerupte, car
au durat șapte țile, a învins pe eroul
celu viguros Samsōn.

Precum există un plānsu prefăcut,
așa există și risu și suris silit și fals,
și acesta din urmă se pare că se pro-
duce și mai ușor, chiar și de către
bărbați. Cu deosebire se găsește risul
falsu pe la curți și în societățile înalte.
Decă omul falsu și lingușitoru se sillesc
a ride amicable și în modu aprobator,
atunci de multe-ori cel ce se mânia
este constrins de afectul său a ride cu
hohotu, ceea ce în „Odiseea” se numesce
„risu sardonicu”, probabil derivațiune
dela „sairo”, ceea ce însemnă a scārșni
din dinți. Dēr unii dīcu, că cuvântulu
se derivă dela o plantă veninosă, ce creșce
în Sardinia și produce risu cu cărcei.

Risul însuși, mai ales decă e cu

hohotu și durcă multu, nu pune în miș-
care numai mușchii feței, ci șgudue totu
corpulu. Omul se șdruncină de risu,
inima îi stă să plesnescă, ba se pōte și
prăpădi de risu. Se dīce, că scriitorul
de comedii grece Filemon, a risu până
a murit, însă n'a risu de comedii lui
proprie. Pentru a se feri de astfel de
urmări periculoase, „trebuie să te ții de
pantece.”

Precum un risu afară din cale pōte
deveni periculosu, așa este un risu mo-
derat sănătosu, folositor și lungesce
vieța. „Fiă-care risu lungesce firul vieței
cu o ție”, dīce Sterne, care ridea și plāngea
totu așa de ușor.

O durere mare, ce-o înăbușesce o-
mul în pieptul său, pōte să devie pe-
riculosă, decă nu se ușurează prin lacrimi,
și totu așa aduce câte-odată ușurare o
isbucnire de risu. În cărțile cu povești
cetim de multe-ori despre princesele
fermecate, cari nu puteau ride și ai căror
părinți promiteau acolora, cari le vor
face să ridă, cele mai mari daruri.

(Va urma.)

și nouă viitorul, care până nu se preface prezent, da dreptate atât optimiștilor, cât și pesimiștilor.

Dér ori cum va fi, toți cei ce au participat nepreocupat la conferința Sașilor — „Sachsstag“ — de astăzi au putut lua convingerea, după ținuta, tonului și totuși concursul consumărei programei țilei, de concordanței noastre sași, dotați cu un instinct politic foarte fin și bine dezvoltat, prin scôla ce-o au făcut în secolii trecuți, *sau sunt intimidată până la capitulare sans phrase la grația sau disgrăția elementului astăzi domnitor, ori că li-s'au făcut și dată promisiuni și probe foarte strălucite și palpabile pentru viitorul lor cel mai apropiat, decât vor capitula și vor renunța la o politică militantă opozițională.*

Cine va avé să plătescă și de astădată prețul acelei înțelegeri între confrății noștri sași și unguri, care decât nu este faptu deja împlinit de sigur este iminent, pentru noi Românii, cari avem acum istoria în mână, nu pôte fi la nici un casu îndoios. Sigur că nu Turcul, nici Muscalul.

Este o vechiă sentință, că evenimentele cele mari își aruncă umbra lor înainte. O minimă parte din această umbră, dér pentru noi foarte semnificativă și instructivă, este această apropiere și prevenire lentă, dér serioasă, a elementului săsesc față cu cel unguresc și cu guvernul buda-pestan. Programul cel nou modificat, pe care vîlă alătură în textul original, așa, precum a fost el primit în bloc de conferința săsescă de astăzi,*) este puntea care conlocuitorii noștri sași voru da mâna cu guvernul unguresc și care va face posibilă o împăcare mai puțin umilitoare și mai profitabilă pentru densii.

Recomandăm deosebitei atențiuni a publicului nostru raportul referentului conferinței de astăzi, al d-lui Dr. Karl Wolf, care este *leaderul* cel mai bine acreditat al Sașilor, a cărui autoritate și popularitate se află în apropiere de zenitul său și care a fost astăzi ales cu unanimitate președinte al comitetului central politic al Sașilor. Ori cât de sincer și fidel este cuprinsul acelu raport, și tocmai această calitate a sa, ce-l distinge, are importanță pentru noi, nu ne pôte ascunde nouă Românilor trei lucruri, și anume:

1. că noi Românii nu intrăm ca factori politici și egal îndreptățit în această țară, în calculările și combinațiunile lor politice.

2. că față cu un altu treilea element încetă orî ce solidaritate de interese între ei și noi, pentru care n'avem nici chiar o umbră de garanția morală, și că

3. noi Românii nu putem sci nici odată curat cum stăm cu densii, decât în casuri de grea cumpănă ne voru fi amici sau inimi, pentru că ei nu caută nici amicitia noastră, dér ce e drept, pe cât îi iertă propria lor situație, nici nu ne provoacă.

În cele premerse v'am comunicat fugitiv rezultatul observărilor și impresiunii ce mi-au făcut cele petrecute și rezultatul „Sachsstag“-ului de astăzi.

Ași dori să mă fi înșelat, dér mult mă tem, că cel mai apropiat viitor va confirma vederile emise și că o situație schimbată, deși nu nouă, ne-a surprins cu totul nepregătiți.

Caveant consules!

Sibiū, 18 Iunie 1890.

În legătură și spre completarea raportului meu de ieri, despre „Sachsstag“-ul ținut aci, dați-mi voiă a face astăzi descrierea decursului esternu al acestei conferințe, mai mult importantă, decât interesantă.

Încă de Duminecă dimineața trecătorul putea observa pe străzile acestui oraș, foarte decăzut din ce era înainte

de acesta cu vre-o 25 de ani, fețe străine și neobișnuite pe aci. Erau participanți la viitoră conferință botezată „Sachsstag“, pe care l'au preconisat cu atâta interes călduros înferbentatului oficios „Kolozsvar“ în mai mulți numeri din urmă.

Înainte țilei de conferință, s'au ținut repetite conferințe prealabile între matadorii Sașilor asupra programei, ce avea să se stabilească și să se primască ca definitivă. Ca substrat li-au servit două proiecte de program, unul al clubului de aci, cel de altu doilea trimis din Sighișora. În urma unor lungi și agitate debateri, se adoptă programa deja primită și publicată, care este o combinație din cele două proiecte amintite.

Tipul n'a fost favorabil. Tocmai când se adunau participanții în localul, unde avea să se țină conferința, cădea o ploie dă și rece ca toamna. Cu toate acestea marea, frumoasă și bine aranjată sală din casa societății lor (Gesellschaftshaus) era pe la 3 ore p. m. deja plină de lume. După o tacsare aproximativă voru fi fostu ca la 1000 de omeni. Galeria era ocupată de un număr frumos de dame din locu și străine.

În sală domnesce din cauza ploiei o lumină și atmosferă bine stămpărată, tăcerea este ca în biserică, nu se aude nici un șmormot, nici o dispută pasionată, ci numai un murmur ca și al unui rîu ce curge liniștit în albia sa seculară. Această liniște, aproape sărbătorască, face bună impresie și este plină de o serioșitate demnă. Sub estrada președintelui se află de ambele laturi ale tribunei, mesele țăriștilor și raportorilor ocupate de țăriști germani și români din locu și de raportori maghiari veniți anume dela Clușiu și Budapesta.

Precis la 3¼ p. m. se urcă la tribună D-lu Dr. F. Teutsch, fiul superintendentului, care este rectorul seminarului de aci, și în calitate de membru al comitetului convocator, salută și binevențează pe cei prezenți și declară „Sachsstag“-ulu deschis, după ce a spus pe scurt scopul pentru care s'au adunat, încheiându cu frumoșă sentință: „Nicht der Eid ist die Bürgschaft des Mannes, sondern der Mann die Bürgschaft des Eides“, pe românesc: *Nu jurământul este garanția bărbatului, ci bărbatul garanția jurământului.*

Urmază apoi alegerea biroului. Se aclamează ca președinte avocatul de aci, D-lu Albert Arz de Straussenburg, ér ca vice-președinte avocatul K. Schnell din Brașov și I. Teutsch din Sighișora; ca notari se aclamează la propunerea președintelui Dr. Fritz Teutsch din locu și Dr. Wilhelm Binder din Mediaș. Biroulu astfel constituit, președintele mulțimesce pentru onóra și încrederea, ce i-s'a arătat, și dá cuvântul raportorului D-lui Dr. K. Wolf spre a motiva proiectul de program de nou stabilit. Mai înainte de-a se executa acesta, se face lectura proiectului de program prin notariul Dr. F. Teutsch, care era tipărit în mâna fiecăruia pe o colă cu marginele în fracto pentru eventuale anotați, și fu ascultată în tăcere exemplară. Se mai cetiră apoi între moderate strigări de Hoch! vre-o 6 telegrame sosite până atunci; alte vre-o 3 și o cartă de corespondență se cetiră la încheierea conferinței.

D'abia acum veni rândul raportorului, care cu o voce simpatice și pe alocurea mișcată de iubirea națiunii sale, făcu prin o cuvântare de aproape o oră istoricul politicei naționale săsesc delă 1868 încôce, a programelor politice dela Mediaș și Brașov, arată motivele pentru ce acuma schimbându-se situația este de lipsă să se modifice sau acomodeze și programul, și în fine recomandă primirea en bloc a proiectului de program audit.

Raportul a fost aplaudat, în mod respectuos, dér nu cu prea mare căldură, nici cu entuziasmul obișnuit la asemenea ocașii. Se părea ca și când

adunarea consente la cele audite, nu pré crede însă în eficacitatea mijlocelor propuse pentru remediarea relelor existente și mai puțin, că noua programă proiectată va puté să apere națiunea săsescă de ori-ce pericol în viitor.

Pentru primirea proiectului de program vorbescu: deputatul dietal Fluger, presumpțivul succesor al lui Banffy-pașa dela Năsăud, avocatul de la Brașov Schnell, avocatul Roth din Sighișora, preotul Herfurt din Christianul-Brașovului, Dr. Wolf rector din Sebeș, parochul Kahler și în fine parochul din Făgăraș Fleischer, care între altele dise cu durere sufletească și măhnire adevărată, că elementul săsesc este redus în comitatul Făgărașului numai încă la trei comune diasporice (risipite).

Contra n'a vorbit nimenea, cu tôte că se puté observa în ființa și ținuta lor câtă resemnare îi costă pe d-nii Adolf Zay și Guido de Bausnern, pe acești doi rivali și aspiranți la postul de comite suprem al comitatului Sibiului și de conte național al Sașilor, de a nu-și puté desvolta și ei programele lor personale pentru fericirea națiunii săsesc. O voru face densii la altu locu și ou altă ocașie, pentru că la acești doi bărbați politici și fitori bărbați de stat ai Sașilor, nu credem să se pôte aplica în tocmai șa: *qui tacet consentire videtur*, pentru că sunt lucruri putrede în viața politică și socială a Sașilor, ca și la alții, ca și la noi.

Ne mai cerându nimenea cuvântul, președintele se consideră îndreptățit a enuncia: *ca: proiectul de program a fost primit de către „Sachsstag“ en bloc ca program politic al națiunii săsesc, în spiritul căruia se angajază toți a lucra cu tôte puterile pentru realizarea punctelor lui singuratie.*

Această enunțaiune este salutată de sporadice strigări de „Hoch!“

Președintele reluându cuvântul invită și provoacă conferința ca înainte de ce s'ar desființa să alegă comitetul central. La propunerea sa se alegi în comitet: Dr. K. Wolf, ca președinte, Dr. F. Teutsch, K. Adam, Dr. W. Zell, Melas, H. Binder, G. Budacker, Dr. K. Krasser și I. Klein.

Președintele Dr. K. Wolf mulțamindu pentru încrederea arătată, declară cu voce mișcată, că decât ar fi funcțiunea cu care a fost însărcinat numai o demnitate, o-ăr fi refusat, dér pentru că scie și este convins, că aceea funcțiune este legată cu o mare răspundere și reclamă lucru intensiv, greu și mult, o promisce, sperându, că cu puterile, de cari dispune, ajutat și de ceilalți ai săi amici, va fi în stare a împlini cu bun succes misiunea ce o promisce. Această declarație fu primită cu călduroșe strigări de „Hoch“.

La 5¼ p. m. conferința Sașilor s'a terminat fără nici un incident discordant, în mod demn, precum s'au și început. Săra a fost cină comună în aceeași sală, unde s'a ținut conferința.

Privindu asupra celor, cari au participat la această conferință importantă, și scricind despre condițiunea lor socială, am constatat, că contingentul cel mai însemnat l'a datu clasa propriă inteligentă și adecă partea cea mai mare clerul, profesorii și advocații, ér clasa propriă a burgesimei, care este simburile națiunii săsesc, a fost în proporție slabă reprezentată, deși mai mult despre promovarea intereselor acelei clase, adecă a industriașilor și a profesioniștilor mici se vorbește în noul program modificat. Acestu momentu ne pare destul de caracteristic, pentru de a nu-lu trece cu vederea. Elu ne dá și nouă materiă de cugetare și de reflecție serioasă, față cu clasa de meseriași, pe cari am început a ni-i crece cu multă trudă și necas. Au ei viitor și ce viitor îi așteptă în această țară desmoștenită și nefericită? Răspundă cei chemați!

Observatorul.

DIN AFARĂ.

Exregele Milan și situațiunea Serbiei.

Precum se scie, exregele Milan petrece de câtva timp în Belgrad. Vorbindu despre acesta, o foie rusescă în țilele trecute țicea, că Rusia începe a privi cu ochi îngrijitori la Milan, care așa se vede, că ocupă o poziție primejdiasă pentru scopurile panslaviste în Belgrad. Se vorbea chiar și aceea, ca Milan să fi invitat a petrece în Rusia. „Times“ luându act asupra acestei țice, că cei din Rusia și din Serbia se tem de influința ce-o are Milan în armata sârbescă și este faptu, țice foie englesă, că ofițerii manifestăză adevăratu devotamentu pentru fostul lor rege. Considerându acestea, în țară a născutu îngrijiri serioșe împrejurarea, că exregele Milan petrece de atâta timp în Belgradu său doră are de gând să rămână statornicu acolo, pentru-ca după o lungă recreare în timpul călătoriilor sale se se amestece în afacerile țerei cu totă energia și mai ales să nu lase pe fiul său a fi întrebuințat ca mijlocu de partidă dela putere. E de interes a se sci, ce i-se telegrafiază lui „Daily News“ din Belgrad: Situațiunea Serbiei, țice telegrama acesta, începe a deveni îngrijitoare în cea mai mare măsură. Pe lângă greutățile din afară, cari afară de exposul contelui Kalnoky au mai pricinuit și oprirea esportului de vite și care în scurtu timp va trebui să facă o mare transformăune în Serbia, mai sunt încă și miseriile financiare ale statului. Visteriile statului în înțelesul strins al cuvântului sunt gôle; resțanțele de dare din Ianuarie încôce s'apropiă de 16 milioane franci. Țeranii șovăesci în plățirea contribuțiunii și se provoacă la promisiunile radicalilor, cari le puneau în perspectivă, că va veni timpul, când nu voru mai plăti atâta dare. Față cu șovăirile acestea guvernul e impotentu, fiind-că poziția și susținerea lui atâră exclusiv dela țărâime. Funcționarii statului deja de două luni n'și primescu leftele decât cu țirăita. Dintre tôte însă mai ales corpul oficerilor dá ansă la serioșe îngrijiri, fiind-că acesta își dá pe față nemulțămirea față cu actualul guvern, ér de altă parte manifestăză simpatii față cu exregele Milan prin aceea, că din diferitele ținături ale țerei trimițu deputați la elu.

În astfel de împrejurări Milan are de gând să rămână statornicu în Belgrad, cu tôte că guvernul doresce să părăsască țera. Situația în Serbia este în stadiul de a se face în ea exploziă după cum țice un înalt diplomatu corespondent al foiei englese „Daily News.“

Primirea proiectului de lege militară germană.

Comisiunea militară a dietei imperiale, după cum spune o telegramă din Berlin, a finit debaterile asupra proiectului de lege militară privitor la sporierea efectivului de pace. Propunerea lui Richter, pentru stabilirea efectivului de pace pe timpu de unu an, a fost respinsă cu 19 contra 9 voturi, ear cealaltă propunere a lui Richter, pentru reducerea serviciului militar la 2 ani, a fost respinsă cu 18 contra 10 voturi. § 1 alu proiectului, în sensul căruia efectivul de pace până la 31 Martie 1894 va fi de 436,983 omeni, a fost primit cu 17 contra 11 voturi. În fine proiectul întregu a fost primit cu 16 contra 12 voturi. Înainte de votare partida conservătoare, liberalii naționali, partida centrului și deputații polonesi au declarat, că voturile lor sunt condiționate.

O notă bulgară către Pôrtă.

Diarul „N. Fr. Presse“ primisce din Sofia următorea telegramă: „După cum se vorbește aci, cu multă siguranță, guvernul bulgaru a adresat o notă redactată în spiritu energicu către Pôrtă, în care pretinde forțe categoricu, ca Pôrtă să-și schimbe atitudinea sa politică față cu recunoșcerea principelui Ferdinandu și față cu persecuțiunile, ce le îndură Bulgarii în Macedonia.“

*) Ilu vomă publică în numărul de mâine. — Red.

SCRILE PILEI.

Dela Clușiu la Oradea-mare. Ministrul de culte Albin Csaky s'a dus din capitala „Kultur-egylet“ului ardelenț direct la Oradea-mare, unde a fost oșpele episcopului de tristă memorie pentru gimnaziul din Beiuș, Schlauch. Ministrul a vizitat mai multe așezăminte culturale, între cari și facultatea juridică. La observarea lui Schlauch, că ar fi pagubă să se închidă facultatea, d-lu Csaky s'ar fi dăruit, că nu numai nu doresce a se închide facultatea, ci voesce a o mări printr'un cursu de filosofie. Ministrul s'a întors în Pesta, după ce a mâncat și a beut bine la episcopul amintit.

„Limba maghiară ia dimensiuni.“ Sub acestu titlu publică foile unguresci soirea, ce se comunică din Timișora, că adecă corpul didactic al școlilor populare orășenesci de acolo ar fi hotărit, ca limba de propunere deja în I clasă să fiă pe viitor limba ungurescă, ér nu cea germană, ca până acum, ér cetitul în limba germană să începă a se propune numai în a II clasă.

Jupânii își facu chefu, că Nemții din Timișora își sapă ei înșiși mormântul, în care voru intra urmați de disprețul lumii.

Noul comite al Brașovului, Michael Maurer de Uermös va sosi aici Sâmbătă la 21 Iunie n. Va fi primit în la gară cu musică, ér vice-comitele Iuliu de Roll îl va saluta în limba ungurescă și primarul orașului Franciscu de Brennerberg în limba germană; la comitat ilu va saluta protonotarul Al. Tompa. La 4 ore d. a. va depune noul comite jurământul înaintea membrilor reprezentanței comitatense. S'era i-se va face serată musicală, ér Duminecă în 22 Iunie n. comitele va da un banchet la hotelul „Nr. 1.“

Industria spiritului. O deputațiune de mică producători de spirit ardelenț s'a dus la ministrul ung. de finanțe. L'au rugat să-i sprijinescă, fiind-că din cauza arendării regaliilor, a concurenței cu fabricile cele mari și a neputinței de a importa cucuruz din România, s'au îngreuiat raporturile de producțiune. Deputațiunea a înănat ministrului un memorand, în care cere să li-se acorde ușurări, ținându-se s'ema de interesele petenților, când se va modifica legea de dare pe spirit. Ministrul de finanțe a promis, că va intra în tratări cu ministrul de comerț, ca să li-se acorde unele favoruri în tariful transportului productelor brute, și se va ocupa însuși mai amărunit cu această afacere.

Ministrul nu grăbesce. Din Lugosiu i-se scrie „Luminătorului“, cumă statutele reuniunei de femei pentru înființarea școlii de fete se află de mai multe luni la ministeriu așternute spre aprobare, dér până astăzi n'a urmatu nici un răspuns ministerial, nic bun, nic rău. În această așteptare lumea a început a combina despre cauza zăpăcelii. Unii dicu, că se va fi timpit agerimea minților întru iscodirea motivelor de — denegare a aprobării; alții ér cred, că ministrul se gândesce la un nou proiect de lege, prin care va opri odată pentru totdeauna astfelu de „agitațiuni antipatriotice“, etc.

Gluma la o parte, dér lucrul trebuie grăbit pentru a se aproba cât mai curând statutele.

Notele de 1 fl. Atragem din nou atențiunea cetitorilor noștri, că notele de 1 fl. cu data de 1 Ianuarie 1882 se primesc la casele și oficiile publice numai până la 18 (30) Iunie 1890.

Pașube din cauza ploilor. Din Timișora se împărășesce, că de mai multe zile duréz ploile torențiale împreunate cu furtuni mari; întrégă Ungaria sudică

a suferit stricăciuni foarte mari în s'menături. La Timișora și împrejurime grindina a nimicit viile și pomele din grădini. Dér nu numai în țera ungurescă, ci și în Ardélu a plouat necontent și în urma ploilor temperatura s'a răcit în mod simțitor.

Procesul de loterie M. Farkas. Tabla r. a anulat sentința tribunalului din Timișora contra lui M. Farkas și ceilalți acușati, din următoarele motive: Nu este deplin constatat, că în adevăr fost au cele 10 capsule, cu care s'a comis înșelăciunea, mai negre decât celelalte. Spre a constata acesta, capsulele sunt retrimise tribunalului, ér acesta le va înainta spre analizare la institutul chimic din Budapesta. Mai departe nu s'au ascultat toți martorii și nu s'a clarificat de-ajuns starea averii acușătorilor Püspöky și Szobovici. Tot-odată a ordonat tabla investigațiune criminală contra femeii Telkesy.

Vătămă corporală. Marți dimineța, în urma unei certe între lucrătorii dela calea ferată de aci, George Cristoloveanu și Nicolae Cati, cestu din urmă a rănit pe cel dinteu cu un brieg în mai multe locuri la față și la cap, și l'a mușcat și la degetul arătător.

Sporirea efectivului de pace alu armatei.

Din Pesta se scrie cătră „Neue Freie Presse:“

Declarările ministrului de războiu Bauer în comisiunea pentru armata a delegațiunei ungare, că trebuie să ne înțipetă și cu ideia unei sporiri a efectivului de pace, deorece e probabil, că va fi necesitate de o astfel de măsură, se consideră în cercurile instruite ca o anunțare a unei necesități simțite în cercurile guvernului. Sporirea se va face prin întregire din anul dinteu alu reservei de întregire. Probabil, că ministrul de războiu va prezenta delegațiunilor în sesiunea anului viitor proiectele sale în astă privință. Dér dacă ar fi din motive neprevădute necesitate d'a se spori și mai curând efectivul de pace, atunci voru fi convocate încă odată delegațiunile.

Precum se scie, noua lege militară dă putere ministeriului comunu de războiu, ca în casu de necesitate să oprască soldații în serviciu activ și alu patrulă an după cei trei ani de serviciu activu prescriși. În modul acesta, ținându-se și rezerviștii de întregire, în locu de două luni, trei séu patru ani în serviciu activu, se va spori efectivul de pace. Delegațiunile decé aru fi în sesiune extraordinară convocate mai mult pentru ca să voteze creditele necesare pentru aplicarea acestei măsurii

Corespondența „Gaz. Trans.“

Cercul Sângătului, Iunie 1890.

Onorate D-le Redactor! Cred, că V'ê este cunoscutu casul întâmplat în anul trecut, când preoții comunei Springu fuseseră puși la facerea drumului în zi de s'erbătoare. Etă ce se întâmplă acum cu pălmași din numita comună: În 23 Maiu a. c. venindu comisarul de drum să împartă drumul la pălmași și ômenii fiindu împrăștiati la lucrul câmpului, lăsa ordinu, ca în ziua următoare să se împartă drumul începând din hotarul Drașiovului până în alu Vingardului. Firesce, ômenii au fost siliți să esă la drum și au început a curăți la șanțuri, de-ți era mai mare mila când trebuia să veți chiar și femei cu câte un copil la sîn și cu altul în lăgan, chinându-se la șanțuri în hotarul Drașiovului. Celor ce lucră pentru bani li-se dă plata Dumineca, și așa pe când ar trebui să m'ergă la s. bi-

serică, ei trebuie să m'ergă în Drașiov, căci numai atunci și în zilele de s'erbători românesci li-se dă plata.

Cei din Springu acum sunt siliți a face drumul și pe hotarul altei comune, nu sciu cum și cu ce drept, de nu cumva este acesta o r'splătă pentru cei din Drașov, cari cu alegerea notarului de ungu și-au făcut „meritu“, pe când cei din Springu au stăruit solidar ca să-și alegă Românul. În altu chip nu ne putem explica, ce p'ote fi cauza adevărată și pe ce drept se basază Comisarul de li-a dat ca să facă drum și pe hotarul comunei Drașiov.

În anii trecuți unii, atât din pălmași, cât și dintre cei cu carele, s'au rescumpărat, ér alții nu; cei nerescumpărați au trebuit să facă drum și pe la Boz, ér drumul nostru de pe la Springu s'a câpătit pe unde a fost mai rău silind pe preoți a duce prisme în hotarul Drașiovului, acolo unde era mai rău. Acum pe anul acesta se vede, că jumătate s'a rescumpărat, ér jumătate are să se facă în natură; e mare t'ema, că precum au pățit o pălmași, așa voru păți-o și cei cu carele, voru face drumul deplin și încă pe teritul altei comune.

Până când o Domne, până când!

Regularea averilor năședene.

Protocolu

(Urmare).

Desemnarea drumurilor, apoi statorirea fântănilor și isvorerilor, precum și a cantității de lemne, ce ar fi de lipsă pe fi-care an, mai încolo desemnarea frâmbiei de pădure și statorirea lăpimei aceleia compete direcțiunei forestiale organizând în Bistrița, care în fi-care an le va stator pe acele pe basa propunerii personalului respectiv silvanal și după ascultarea reprezentației comunale, a celor patru comune interesate și a administrațiunei montane din Rodna vechi. În contra hotăriri direcțiunei forestiale, se p'ote recurge la la ministeriul de agricultură, care apoi în înțelegere cu ministeriul de finanțe și cu cel de interne horătesce definitiv.

VI. În sensul pactului din 12 Martie 1872 § II punctul c) fondul scolastic centralu al districtului Năsăud a fost dator de a suporta tote greutățile de patronat și scolastice, ce au fost legate de acelu teren cedat lui ca proprietate, și anume: atât cele existente deja, cât și celea, ce se voru nasce mai târziu. Deorece îns în sensul punctului V a acestei învoiri, dreptul de proprietate la terenul montanu al Rodnei recade ér pe erariul regiu, așader erariul regiu eliberă prin această pe fondul scolastic centralu al districtului Năsăud dela suportarea greutăților de patronat și scolastice legate de terenul montanu, și anume: atât de celea ce există pe acestu teren și în Rodna vechi, cât și de celea ce s'ar nasce de aci încolo, obligându-se însuși de a le suporta pe tote acestea. Totodată declară erariul regiu și aceea, ca pe venitoru pe întregu ținutul fostului districtu al Năsăudului nu va mai deoblega pe fondul scolastic la suportarea de nouă greutăți de patronat.

În privința greutăților de patronat și scolastice, începând dela 1 Iuliu 1871 încôce, precum și în privința arēdei ce au avut a solvi erariul pentru terenul montanu se statoresce ca acelea s'ume încasate de pe fondul scolastic respective de stipendiu parte pe calea execuțiunei politice, parte solvite de bunvoiaștitulă spese de patronat și scolastice, cari voru resulta după subtragerea arendei, ce au avut de a solvi erariul regiu, să se r'splăt'esce fondul scolastic resp. de stipendiu a districtului Năsăud, — de altă parte acele s'ume, cari parte s'au computat, parte s'au solvit în bani gata, ca arendă pentru terenul montanu, voru fi a se r'splăti erariului regiu. — De ore-ce îns s'umele încasate pe calea executivă titlu spese de patronat și scolastice facu suma de 5770 fl. 12 cr. pe când celea computat și solvite în bani gata titlu arendei suma de 912 fl. 32 cr. așa dér pentru fondul scolastic respective de stipendiu rezultă un plus de 4857 fl. 80 cr. Erariul regiu se deobligă așa dér,

a plăti fondului scolastic centrale resp. de stipendiu a districtului Năsăud acelu plus de 4857 fl. 80 cr. în timpu de 30 zile, calculate dela ziua primirii rezoluțiunei referitoare la primirea judecătorescă a acestei împăciuri, dér fără de a solvi după d'ensul și ceva interese.

VII. În pactul din 12 Martie 1872 § II punctul d) se statoresce ziua de 1 Iulie 1871 ca acelu terminu până la care atât venitele cât și greutățile bunurilor cedate comunelor din fostul districtu al Năsăudului, apoi fondului scolastic și de stipendiu, compet resp. cadu în greutatea erariului regesce, de aci încolo îns în a respectivelor comune din fostul districtu al Năsăudului, apoi în a fondului scolastic și de stipendiu.

Computul referitor la aceste s'au încercat ce e drept, atât în 1 Octomvre 1875 și în zilele următoare cât și în 19 Septemvre 1882 și în zilele următoare, deorece îns rezultatul aceluia nu s'au recunoscut de esactu, așaderă nici întrebarea acestui computu nu s'a solvit. Decé dér pentru a se solvi acum definitiv și această întrebare deciar prin acesta atât erariul reg., cât și comunele specificate în punctul IV a acestei împăciuri, apoi fondul scolastic și de stipendiu, ca venitele și spele specificate în protocoalele din 1 Octomvre 1875 și din 17 Septemvre 1882 și zilele următoare sunt a se considera ca compensate unele pentru altele, și că prin urmate părțile, ce încheiă această învoire, pe basa dispozițiunei pactului din 12 Martie 1872 amintit la începutul acestui punctu, nu mai potu face una față de cealaltă nici un felu de pretenșiune.

(Va urma)

Mulțămita publică.

Comitetul Reuniunei femeilor române din Sibiu își împlinesce o plăcută datorință, esprimându și pe calea acesta institutul de credit și economii „Albina“ din Sibiu mulțămita și recunoștința sa cea mai adencă, pentru suma de 300 fl. votată pentru scopurile Reuniunei în adunarea generală a acționarilor, ținută la 28 Martie 1890.

Din ședința comitetului Reuniunei femeilor române din Sibiu ținută la 12 Iunie 1890.

Maria Cosma,
președ.

Dr. Rusu,
secret.

Invitare.

Prin această se declară de convocată adunarea generală ord. a Reuniunei femeilor române din Mediaș și juru pe 6 Iuliu n. c. în șola greco-cat. din Mediaș la 1 oră d. am. — la care e invitatu fi-care membru al Reuniunei, precum și fi-care bine-voitor al ei. Ședința comitetului la 11 ore a. m. în șola gr. cat. de aci.

Cele mai însemnate obiecte de pertractare sunt: raportul comitetului despre activitatea sa din periodul spirat, absolutoriu Cassieresei și propuneri, cari țintescu la prosperarea Reuniunei.

Mediaș, 1 Iunie 1890.

Maria Romanu,
președinta.

Literatură.

Epistole cătră un preot tineru, de Aloisiu Melcher, directoru alu locului de peregrinagiu „Unsers Herrn Ruhe“ și inspectoru scolaru, traduse de Membrii societății de lectură „Inocențiu M. Clainu“. — Sub titlul acesta clericii seminariști din Blașiu au scos de sub tipar în traducere românescă partea I din opul „Neun und neunzig Pastoralionsbriefe an einen Pfarrer“, care opu constă dintr'o mulțime de povețe practice momentușe mai ales pentru preoții tineri. Partea I conține 51 epistole, cari în broșură dau 369 pag. formată mare 8°. Prețul 1 fl. 50 cr. În speranță că voru fi sprijiniți, traducătorii au de gându, ca în anul scolastic viitoru să traducă și partea a doua din acestu opu.

RECTIFICARE. În Nr. de ieri alu f'iei noastre, la articolul „Sinodu“ etc., colona 4, șirul 5 de jos, este a se ceti: un om cu partida sa îngrășat etc., în locu de „ingrășat“ etc.

Editoru și redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul pieței Brașov

Table with exchange rates for various currencies and goods in Brașov, including gold, silver, and banknotes.

Cursul la bursa de Viena

Table with exchange rates for gold, silver, and banknotes at the Vienna stock exchange.

Table with various financial and market data, including interest rates and prices for different types of bonds and securities.

Avisu d-lor abonați

Rugam pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerației să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numărul de pe fâșia sub care au primit diarul nostru până acum.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Totodată facem cunoscută tuturor D-lor abonați, că mai avem din anii trecuți nume pentru completarea colecțiilor „Gazetei”, precum și câteva întregi colecții, pentru cari se pot adresa la subsemnata Administrație în casă de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.”

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary: 3 fl. for 3 months, 6 fl. for 6 months, 12 fl. for 1 year.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad: 10 fr. for 3 months, 20 fr. for 6 months, 40 fr. for 1 year.

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary on Sundays: 2 fl. for 1 year, 1 fl. for 6 months, 50 cr. for 3 months.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad on Sundays: 8 franci for 1 year, 4 franci for 6 months, 2 franci for 3 months.

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Iunie 1890.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Brașov, Sibiu, and others, listing train numbers, departure times, and arrival times.

Nota: Numeri în cuadru cu linii grise înseamnă orele de noapte.